

4. New teaching and information technology in the education system. Polat ES — Moscow, Education, 2000.-45–46p.
5. A new intensive training method. Magazine «Foreign languages at school», AN Shchukin2005, № 2;- 36–37p.
6. The computerized textbook-the basis of new information and educational technology. Pedagogika.Glazov BI Catchers DA — № 6. 1995.- 12–13 p.
7. The communicative method of teaching a foreign speaking.- Passow EI Moscow, Education,1991.- 88–89p.
8. Innovative technologies for foreign language lessons. Polat ES Magazine «Foreign languages at school», № 3. 2001 97–98p.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено необхідність і важливість інноваційних технологій в класі іноземної мови . Він також детально обговорюються мультимедійні технології , що діє в якості способу спеціальної інтелектуальної діяльності . Ця технологія має ряд переваг в порівнянні з іншими інформаційними технологіями навчання , так як вона дозволяє : поліпшення в процесі органічного поєднання традиційних та інноваційних форм і методів навчання ; здійснення підготовки , інформації , ігор, моделювання , проектування та аналізу функцій ; виконання таких принципів , як видимість і доступність ; доцільність систематичного переходу від освіти до самоосвіти ; створення позитивного емоційного фону для навчання ; і зв'язати теорію з практикою . Використання інноваційних технологій навчання створює найбільш сприятливі умови і в значній мірі сприяє мотивації до вивчення іноземних мов .

Ключові слова : мультимедіа навчання , навчання парадигма , комунікативної діяльності , активізація самостійної роботи .

АННОТАЦИЯ

В статье исследуется необходимость и важность инновационных технологий в классе иностранного языка, подробно обсуждаются мультимедийные технологии, действующие в качестве способа специальной интеллектуальной деятельности . Эта технология имеет ряд преимуществ по сравнению с другими информационными технологиями обучения, так как она обеспечивает достижение в процессе органического сочетания традиционных и инновационных форм и методов обучения, осуществление подготовки, информации, игр, моделирования, проектирования и анализа функций; выполнение таких принципов, как видимость и доступность; целесообразность систематического перехода от образования к самообразованию; создание положительного эмоционального фона для обучения. Дает возможность связать теорию с практикой. Использование инновационных технологий обучения создает наиболее благоприятные условия и в значительной степени способствует мотивации в изучении иностранных языков.

Ключевые слова: мультимедиа обучение, обучение парадигма, коммуникативной деятельности, активизация самостоятельной работы.

УДК 101.130.31

АСПЕКТИ ДІАЛОГУ ФІЛОСОФІЇ І ЛІТЕРАТУРИ ЯК КОНСТРУКТИВНОЇ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЛЮДИНИ

МІЩУР Т. Л.

Мукачівський державний університет

В статті досліджуються деякі аспекти діалогу філософії і літератури як конструктивної основи процесу самовдосконалення людини. Важливими для осмислення формату філософського знання і його взаємозв'язку з художніми методами в літературі, на нашу думку, є зауваження Р.Рорті, який вважає, що сильна сторона сучасної філософії не логіка, а витриманість літературного жанру. В той же час, сильна сторона літературного твору в любові до мудрості. В літературних творах ХХ – поч. ХХІ ст. все частіше присутнє філософське начало. Автори критикують кризовий стан сучасної культури і закликають орієнтуватися на «життєвий світ» індивіда на початкову особистісну свідомість. В предмет філософських роздумів включаються емоційні характеристики, умови переживання можливого як цілісного інтелектуально-емоційного акту. Сучасну цивілізацію називають

"інформаційною", "постіндустріальною", а суспільство – "суспільством споживання". Суспільство споживання нерідко приводить до відчаю, а основний шлях індивідуального та суспільного розвитку незмінно пов'язаний із самовдосконаленням людини. Це процес, який допомагає формувати певні навички і якості особистості, які сприяють суб'єктивній успішності і освоєнню нових соціальних ролей. Важливим чинником для заохочення людини до самовдосконалення являються сучасні літературні твори, в яких переплітається художній вимисел, філософія, містика, психологія, езотерика. В статті проаналізовано твори Пауло Коельо, Августо Курі, Ніла Доналда Уолша. Це філософські трактати про сенс життя, про людину в соціумі, про віру, про любов до ближнього, про відносини, про красу, про смерть. Вони адресовані тим, хто шукає свій шлях у житті, для тих, хто пізнав біль і розчарування, для тих, кому потрібна мрія. Діалог філософії і літератури, який триває протягом всієї історії їх існування являється конструктивною основою процесу самовдосконалення людини і одним з найбільш ефективних засобів, які можуть зробити цей світ кращим і добрішим.

Ключові слова: філософія, ЛІТЕРАТУРА:, людина, особистість, світогляд, самовдосконалення, філософське начало, літературний жанр, Пауло Коельо, Августо Курі, Ніл Доналд Уолш, істина, віра, добро, сенс життя, любов, щастя.

В другій половині ХХ ст. в філософії стала розроблятися концепція розвитку творчого духовного потенціалу людини. Проблема вдосконалення людини отримала офіційне визнання ООН, яка стала видавати щорічні доповіді в рамках програми власного розвитку, присвячені проблемам розвитку людини. Важливо відзначити, що в цих документах запропонована інтегральна система критеріїв, яка дає можливість характеризувати потенції саморозвитку та самовдосконалення людини. Важливу роль у розвитку духовного потенціалу людини як головного носія і суб'єкта культури відіграють філософія і ЛІТЕРАТУРА:. Філософія як світогляд не тільки завжди впливала на літературу, а і сама зазнавала його з боку літератури. Внаслідок особливої уваги письменників до універсальних аспектів буття, світобудови, сенсу людського життя, їх літературні тексти набувають філософської наповненості.

Об'єкти та методи дослідження. Об'єктом дослідження виступає духовний потенціал людини як головного носія і суб'єкта культури. Предметом статті стали аспекти діалогу філософії і літератури як конструктивної основи процесу самовдосконалення людини. Теоретичним підґрунтям даної роботи є фундаментальні роботи в галузі філософської антропології, соціальної філософії, історії філософії, літературознавства, твори Г.Гадамера, І. Канта, Ф. Шиллера, Г.Гегеля, Х. Борхеса, а також К. Роджерса, А. Маслоу, М. Хайдеггера, Р. Рорті, З. Фрейда, Е. Гуссерля, М. Бахтіна, В. Шкловського, Б. Брехта. Крім того, слід врахувати, що динаміка розвитку сучасного світу постійно привносить нові моменти в зміст розглянутих в статті проблем, що робить особливо актуальними дослідження, присвячені аналізу деяких сучасних літературних творів: «Відьма з Портобелло» Пауло Коельо, «Продавець мрій» Августо Курі, «Бесіди з Богом: Незвичайний діалог» Ніла Доналда Уолша. Аналіз цих творів демонструє практичну складову дослідження. Автори намагаються образно розкрити події, які впливають на внутрішні стани людини. Герої набувають узагальненості і тим самим стають прикладом для наслідування та стимулом до самовдосконалення. Методологічну і теоретичну основу роботи становлять філософські методи дослідження і, перш за все, системний підхід до вивчення філософії і літератури як культурних явищ та конструктивність їх діалогу. На окремих етапах дослідження були використані аналітичний, культурно-історичний методи, а також метод компаративного аналізу.

Постановка задачі. Метою статті є аналіз деяких аспектів діалогу філософії і літератури, які доводять, що взаємозв'язок та взаємодоповнення цих двох важливих сфер духовного освоєння світу є конструктивною основою процесу самовдосконалення людини. Заявлена проблема має як науково-теоретичне, так і практичне значення, що і

зумовило вибір теми дослідження, його об'єкта, предмета та окремих літературних творів для аналізу.

Результати та їх обговорення.

В історії цивілізації завжди були філософи поети і прозаїки, естетичною програмою, яких було змішання поетичних і філософських поглядів, об'єднання поезії з філософією. Через дидактичну літературу і художню творчість «від міфу до логосу» пройшла свій шлях становлення антична філософія. Філософію і художнє втілення сплела в своїх текстах Біблія. Поетика філософського слова стародавніх мислителів Індії та Китаю була на такій висоті, що до нашого часу викликає захоплення і наслідування як «передбачена досконалість» (Гадамер). Філософи XVIII – XIX ст. вважали, що мистецтво є унікальною основою розуму і моделлю людської цілісності (Кант), унікальним засобом відновлення людини від нівелювання цивілізацією її свідомістю (Шиллер) і що «філософія духу – це естетична філософія» (Гегель) [1, С. 212.]. Розділом фантастичної літератури, в якій існує взаємне поєднання унікального звучання і багатоголосся називав філософію Х. Борхес. Українська філософська думка завжди тісно була пов'язана з життям. Тому в розвитку оригінальних філософських ідей в Україні, поетична думка грала таку ж роль, як і думка наукова і безпосередньо філософська (Г.Сковорода, Т. Шевченко, І.Франко, Л. Українка та ін.).

Одним із фундаторів гуманістичної філософії вважається американський дослідник К. Роджерс. Центральною ланкою особистості, за К. Роджерсом, є самооцінка, уявлення людини про себе, що породжується у взаємодії з іншими людьми. Завдяки К. Роджерсу явища самосвідомості та самооцінки, їхні функції в поведінці й розвиткові суб'єкта стали важливим предметом подальших філософських досліджень. Американський філософ, психолог А. Маслоу головною характеристикою особистості вважав потяг до самоактуалізації, самовираження, розкриття потенцій до творчості та любові, в основі яких лежить гуманістична потреба приносити людям добро. Він стверджував, що людині, як і тварині, не властиві природжені інстинкти жорсткості й агресій, як вважав З.Фрейд, навпаки, в них закладений інстинкт збереження своєї популяції, що змушує їх допомогати одне одному. За А. Маслоу, ядро особистості утворюють гуманістичні потреби в добрі, моральності, доброзичливості, з якими народжується людина і, які вона може реалізувати в певних умовах. Нажаль, самоактуалізації досягає лише невелика кількість людей, котрі являють собою особистості. Маслоу називає такі їхні особливості, як невимушеність у поведінці, ділову спрямованість, вибірковість, глибину та демократичність у стосунках, незалежність, творчі прояви та інші.

Американський філософ Р. Рорті в одній зі своїх невеликих, але принципових робіт вказував, що інтелектуали Заходу з часів Відродження пройшли через три етапи: спочатку вони сподівалися отримати спокутування від Бога, потім — від філософії, тепер того ж чекають від літератури. Якщо Мартін Хайдеггер вважав, що заміна суворої філософської думки на літературні вправи була занепадом, зміщенням від серйозного мислення до поверхневої цікавості, то Р. Рорті вважає, що ця зміна філософських дискурсів була кроком вперед. Замість поганих запитань на кшталт: Що таке Буття? Що таке справжня дійсність? і Що таке людина? було поставлено питання осмислення: Чи у кого-небудь є якісь нові ідеї щодо того, що нам, людям, можна і треба робити з нами самими? Ці зауваження Р. Рорті представляються дуже важливими для осмислення формату філософського знання і його взаємозв'язку з художніми методами в літературі. Філософія завжди була складна для сприйняття, а зараз, вона намагається знаходити інший формат складності філософського висловлювання. «Формат філософії як суворо наукової, самообґрунтованої логічної системи відходить у минуле, на його місце приходять літературний спосіб обґрунтування. Сильна сторона

сучасної філософії не логіка, а витриманість літературного жанру»[2, С. 24]. В той же час, сильна сторона літературного твору завжди була і буде любов до мудрості.

В літературних творах ХХ – поч. ХХІ ст. все частіше присутнє філософське начало. Автори критикують кризовий стан сучасної культури і закликають орієнтуватися на «життєвий світ» індивіда на початкову особистісну свідомість. Письменник живе у філософській атмосфері епохи, тому все частіше перед ним постають питання: що реальніше – світ накопичених знань, або сама людина? Кому віддати перевагу – надіндивідуальній абстракції чи індивіду? В той же час сучасна філософія з'єднується з художніми формами слова, щоб глибше і різносторонніше висловити буття людини. В творчості головне місце починає займати інтроспекція: докладний опис свідомості людини, коли вона сподівається, страждає, любить, здобуває перемогу або зазнає поразки, коли вона робить вибір. Цьому умонастрою підпорядковуються і філософський роздум і художня творчість. Таким чином «в предмет філософських роздумів включаються емоційні характеристики, умови переживання можливого як цілісного інтелектуально-емоційного акту. Чуттєве і раціональне з'єднуються» [3, с.152].

Ще один аспект філософських і літературних пошуків полягає у відкритті шляхів пізнання особистісного сенсу в структурі свідомості, який застосовується при аналізі творів мистецтва і має аналоги в філософії, зокрема у феноменології. Спочатку відбувається уподібнення об'єкту естетичного ставлення, а потім зближення з характерною суб'єктивністю в мистецтві, з принципом художньої типізації. Не випадково Е. Гуссерль, писав про «поезії історії філософії» [4, с. 119-120.]. Таким чином розкривається істинна природа «Я», шляхом боротьби проти відчуження людини, проти об'єктивації, яка зводить людину тільки до її фізичного тіла. Справжній «життєвий світ» людини досить суперечливо ставиться до сучасної наукової картини світу, яка об'єктивує, формалізує світ. Справжня ж картина світу – художня, філософська, містична, релігійна – може мати своїм ґрунтом тільки справжній «життєвий світ», в іншому випадку – настає відчуження світу, що лежить в основі самовідчуження людини. «Світ, де дійсно протікає і здійснюється вчинок, – за М. Бахтіним, – єдиний і єдиний світ, який дійсно переживається: побачений, почутий, відчутий і мислимий, весь пройнятий емоційно-вольовими відтінками затвердженої ціннісної значимості. Ця затверджена причетність моя створює конкретну необхідність – реалізувати всю єдиність, як незамінну в усьому єдиність буття, по відношенню до всякого моменту цього буття, а значить, перетворює кожен прояв мій: почуття, бажання, настрої, думку – в активно-відповідальний вчинок мій» [5, с. 124.]. Герой, в цьому «думка-вчинок», несе естетичне і філософсько-культурне навантаження, а ціннісний зміст культури і є те спільне, що зближує, ріднить між собою літературу і філософію.

Сучасну цивілізацію називають "інформаційною", "постіндустріальною", а суспільство "суспільством споживання". При цьому передбачається, що масштабні та інтенсивні перетворення, що відбуваються в сучасному суспільстві, стосуються тепер не тільки сфери культури, політики, економіки та господарства, а всіх сфер життя. Однак чи відповідають, чи співзвучні ці зміни глибинним змінам людської природи? «Ми не знаємо, чи зможе людина жити всередині "інформаційного простору", чи не перетвориться її існування на виживання» [6,с. 41-42.]. В зв'язку з цим все більшого значення набуває процес самовдосконалення як свідомою роботою з особистісного росту і розвитку. Це процес, який допомагає формувати певні навички і якості людини, які сприяють суб'єктивній успішності і освоєнню нових соціальних ролей.

В сучасній літературі з'явився цілий ряд книг, в яких переплітаються художній вимисел, філософія, містика, психологія, езоторика. Всі вони високохудожні твори, з

прекрасною, витонченою стилістикою, дотепні, використовують широку гаму літературних прийомів. Висока художня майстерність письменника, поєднується з науковістю і надає їм характер документальності, а художність виступає як своєрідне «відсторонення» (Шкловський) [7, с. 34 — 49.]. Письменники вважають, що завдання літературного твору – вивести читача з «автоматизму сприйняття», змусити його як би заново побачити предмет, зробити звичне незвичайним, дивним. Б. Брехт цей термін представив як «"відчуження" — результат філософської "перебудови" мистецтва, втручання філософського мислення в мислення художнє» [8, с. 216, 219.]. Художники цими прийомами намагаються привернути увагу до актуальних проблем, примусити читача задуматися і прийти до вірного висновку. Можна, звичайно, прочитати ці твори і не вникаючи в їх філософську основу, але знайомство з нею розкриває повніше і задум, і палітру автора. Автори намагаються образно розкрити події, які відбуваються і впливають на внутрішні стани людини. Герої творів набувають узагальненості і тим самим стають прикладом для наслідування і стимулом процесу самовдосконалення, яке дасть змогу зорієнтувати людину у власному житті.

Зокрема в творах Пауло Коельо, Августо Курі, Ніла Доналда Уолша, автори із допомогою філософських міркування, художніх образів і сюжетних ліній пропонують зразки поведінки для людей, які втратили сенс життя і стоять на грані з єдиною думкою, щоб цього життя позбутися. Проблеми, на яких зосереджена їх увага, близькі і зрозумілі сучасній людині. Суспільство споживання нерідко приводить до відчаю, тому «якщо ваша етична модель руйнує вас – змініть модель» [9, с.15]., — говорить головний герой роману «Світло згасло в Країні Див», який вирішив вкоротити собі віку, але після вимушеної подорожі по світу, змінив свою думку. І далі слова автора роману ДіБіСі П'єра, які можуть стати девізом для кожної людини: «Нестача пристрасті – знак підлої пори, / Але історія кричить у кожні двері: / Не спи! І загнивання обдури, / Пробийся крізь останній спазм імперій» [9, с.16].

Так, Пауло Коельо – популярний бразильський письменник, який за свої твори отримав численні престижні міжнародні нагороди, звертається не до розуму, а до серця тих, хто мислить ширше своїх горизонтів. В романі «Відьма з Портобелло» в повній мірі представлені і жіночі архетипи, і чіткі описи духовних практик та вправ (танець, каліграфія, музика), і доступно сформульовані, але на диво точні та глибокі філософські думки. Героїня роману Шерін Халіль (Афіна) вбачала сенс свого життя в служінні Богу, але не знаходить підтримку і розуміння в церкві, через розлучення з чоловіком. Не знайшовши заступництва в християнстві, Афіна прагне пізнати себе. Вона опановує різні духовні практики та все ж розуміє, що в її житті є пустоти – "паузи", які вона не вміє заповнювати: «Я вивчала каліграфію, я завжди, коли зручно танцюю, але музика існує лише тому, що існують паузи, а фрази – лише завдяки пробілам. Займаючись чимось, я відчуваю себе повноцінною людиною, але ж ніхто не може діяти протягом двадцяти чотирьох годин поспіль. І от, коли я зупиняюсь, гостро відчуваю, що чогось не стає.» [10, с.109]. Чим заповнити "паузи"? Подібно давньогрецькій богині Афіні, Шерін стає покровителькою людей, які не бояться кинути виклик традиційній системі сприйняття світу. Світло, яке її наповнює, вона несе людям, знаючи, що енергію цього світла, вона ніколи не отримає назад. Але ж, «ніхто не запалює свічку, щоб ховати її за дверима, бо світло для того і існує, щоб світити, відкривати людям очі, демонструвати, які навколо дива» [10, с.7] – впевнена Афіна. Цим вона відрізняється від інших і за це її здатні знищити. «Ніхто не приносить в жертву свій найбільший скарб, ім'я якому – *любов*. Ніхто не довіряє свої мрії в руки тих, хто здатний їх знищити. Тільки Афіна» [10, с.7-8]. П. Коельо наполягає на тому, що думати "по-жіночому" означає думати інакше, не погоджуючи свої думки із законами класичної "чоловічої логіки", яка переважає в мисленні людини сучасної цивілізації:

«Можна скільки завгодно твердити людям, що вона – не цариця, не відьма, не земне втілення божества, все байдуже, адже люди хочуть йти за тими, хто має владу, а владою цією наділяють за бажанням своїм. Це заперечує ідеали, які вона сповідує, – свободу вибору, освячення власного хліба, пробудження і виявлення в кожній людині її здібностей»[10,с.313-314]. В романі автор розкриває сутність жіночого начала. Жінка створена для того, щоб тримати в рівновазі розум і інтуїцію, світло і темряву, добро і зло, раціональне і ірраціональне. Жінка – невичерпне джерело мудрості, сили і любові, яке тримає цей світ в гармонії. Ця книга допоможе жінкам краще пізнати себе, а також всім тим, хто хоче краще пізнати жінку.

Питанням, які змушують читача задуматися та переосмислити власні погляди, ціннісні орієнтації та переконання, присвячений роман «Продавець мрій» сучасного бразильського письменника, вченого, психотерапевта Августо Курі. Людина на даху хмарочоса. Так починається книга. Хто він? Що привело його туди, де до смерті один крок? Головний герой доктор Жуліо Сезар Ламберт більше не бачить сенсу в житті: його фірма збанкрутувала, син став наркоманом, дружина пішла від нього. Він готовий зробити крок в безодню. Але поруч раптом опиняється людина, яка володіє дивовижною, магічною силою та логікою. Він представляється Ж. Сезару "Продавцем мрій". Хто він такий, цей таємничий вчитель, який продає мрії? І як це взагалі можна продавати мрії? «Ця людина або душевно хвора, або мислитель, або, і те, і інше – подумав Жуліо і у відповідь почув: "Я продаю рішучість невпевненим у собі, сміливість боягузам, веселощі тим, хто не здатен радіти життю. А тим хто намірився звести рахунки з життям я продаю кому. Саме так, маленьку кому для того, щоб поставити в своїй біографії і отримати можливість продовжувати її писати"» [11,с.45-46]. «Чому Ви самі собі винесли вирок, не давши право на захист?»[11, с.24]. Продавець мрій впевнений, що це через «нерозумність, яку можна вилікувати, тільки відкинувши всі маски, якими вона прикривається»[11, с.34]. Доктор прикривається багатомовністю, освітою і вченими ступенями. Здійснивши довгий шлях із вчителем, він поступово знімає свій "камуфляж". Герой приходить до висновку, що всі ми живемо у величезній божевільні, де нормальні люди вважаються хворими і навпаки. «Сучасне суспільство перетворилося в величезну, глобальних масштабів божевільню, в якій вже ненормально бути здоровим та безтурботним. Боже, спаси нас від таких "нормальних"!»[11,с.59]. В книзі розкриваються прості істини: що важливіше – справи чи наміри? Як відноситись до мрій? Як позбутися образ? Як не впасти у відчай, втративши близьку людину? Що таке нести відповідальність за себе і своє життя? Розкривається новий погляд на молодість, старість і смерть, особливе відношення до віри, церкви, магії, грошей, жінки, моди, Інтернету. Порадою і в той же час стимулом для тих, хто заплутався звучить запитання: «Як їм стати людьми, якщо вони не здатні пізнати себе?»[11, с.69]. «Я впевнений, що з кожною сторінкою, яку прочитав, я ставав все більше і більше досконалою людиною», – говорить один із вдячних читачів Августо Курі.

Своєрідною відповіддю на проблеми, які турбують сучасну людину, можна вважати роман «Бесіди з Богом: Незвичайний діалог» Ніла Дональда Уолша. Автор книги веде діалог з Богом, який відповідає на найрізноманітніші злободенні запитання, які турбують автора: «Чому моє життя не налагоджується? Чому я не можу знайти щастя в стосунках з іншими людьми? Невже "нормальні" гроші будуть уникати мене вічно? І що я такого зробив, щоб заслужити життя, схоже на безперервну боротьбу?»[12, с.14]. Ніл отримує відповіді. Осаяння, що містилися в них виявилися настільки глибокими, що Д. Уолш став записувати їх у нотатник. Так з'явилася перша книга під назвою «Бесіди з Богом». Перш за все автора цікавило питання: «З ким саме розмовляє Бог, і яким чином це відбувається?». На що отримує відповідь: «Я

розмовляю зі всіма. Постійно. Справа не в тому з ким я розмовляю, а в тому хто мене слухає» [12, с.17]. Особливого значення набувають розділи, в яких розкривається шлях людини до Бога та самопізнання: «Для того, щоб краще зрозуміти Бога, нам варто знати, що: сама висока думка завжди та думка, яка містить *радість*. Самі ясні слова – ті, що містять *істину*. Саме велике почуття – те, яке називається *любов'ю*. Отже, *радість, істина, любов* – шлях до Бога і самопізнання» [12,с.19]. Автор стверджує, що кожна людська думка і дія засновані або на любові, або на страху. Вони мотивують людину, а всі інші стани похідні. Через страх людина забуває хто вона є насправді і думає, що є кимось набагато нищшим і гіршим. Через страх здійснюються злі вчинки. Щоб змінитися слід пізнати ким ти є насправді. Тоді людині відкриється істина, що «вона надзвичайна істота з усіх коли-небудь створених Богом і тоді ж людина перестане відчувати страх, навіть, Бог не зможе виявити вад в такій досконалості»[12, с.32]. А найбільша таємниця – в тому, що життя – це не процес відкриття, а процес творення. «Давайте прагнути не відкривати *хто ми є*, а визначати, *ким ми хочемо бути*» [12, с.37]. Найбільшим відкриттям для Доналда Уолша стала думка, що «існує тільки одна мета всякого життя: щоб ми і все живе набули досвіду найповнішого *щастя*» [12,с.37]. Все інше, що людина говорить, думає чи робить, слугує лише цій меті.

Не можна постійно відсторонюватись від вирішення проблем морального добра і зла, життя і смерті, війни і миру, особистісних цінностей. Приходить час, коли вибір треба зробити. І цей вибір має подобатися людині. Тоді зникне страх і душу наповнить любов. Любов до того, що робиш, до тих з ким спілкуєшся.

У статті проаналізовано тільки окремі твори, які адресовані тим, хто шукає свій шлях у житті, для тих, хто пізнав біль і розчарування, кому потрібна мрія. В сучасній літературі існує великий перелік книг, які можна назвати філософськими трактатами про сенс життя, про людину в соціумі, про віру, про любов до ближнього, про відносини, про красу, про смерть і, в яких впевнено переважає думка про те, що людина має великий внутрішній потенціал для того, щоби бути щасливою.

Висновки. Діалог філософії і літератури, який триває протягом всієї історії їх існування, являється конструктивною основою процесу самовдосконалення людини. Формат філософії як суворо наукової, самообґрунтованої логічної системи відходить у минуле, на його місце приходить літературний спосіб обґрунтування. Сильна сторона сучасної філософії не логіка, а витриманість літературного жанру, в той же час, сильна сторона сучасного літературного твору в його любові до мудрості. В літературних творах ХХ – поч. ХХІ ст. все частіше присутнє філософське начало. Сучасне суспільство споживання нерідко приводить до відчаю, а основний шлях індивідуального та суспільного розвитку незмінно пов'язаний із самовдосконаленням людини як свідомою роботою з особистісного росту і розвитку. Як і в минулі століття, коли саме ЛІТЕРАТУРА: «створювала» людину, ростила всебічно розвинену і високоморальну особистість, в сучасній літературі достатньо художніх творів, в яких переплітається художній вимисел, філософія, містика, психологія, езоторика. До таких відносяться твори Пауло Коельо, Августо Курі, Ніла Доналда Уолша і багато інших (вони стануть предметом наших подальших досліджень). Сучасна ЛІТЕРАТУРА:, яка знаходиться в постійному діалозі з філософією, здатна істотно впливати на масову свідомість, змінювати і культивувати ті чи інші цінності, створювати орієнтири для розвитку людей. І якщо ЛІТЕРАТУРА: дійсно вчить прекрасного, вчить розпізнавати добро і зло, представляючи собою квінтесенцію думок та роздумів кращих умів людства, то сьогодні вона представляється одним з найбільш ефективних засобів, які можуть зробити цей світ кращим і добрішим.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гегель Г.В.Ф. Работы разных лет: в 2-х т. М., 1970. Т. 2. — С. 212.
2. Рорти Р. Прагматизм і філософія // Після філософії: кінець чи трансформація? / упоряд. К. Байнес. — К.: Четверта хвиля, 2000. — С. 24-66.
3. Мерло-Понти М. О феноменології мови. Гуссерль і проблеми мови // Мерло-Понти М. В захисті філософії. М., 1996. — С.152
4. Долгов К.М. Кант і кризис буржуазного філософсько-естетического свідомості // Вопросы філософії. 1976. № 7. — С. 119-120.
5. Бахтин М.М. К філософії поступка // Філософія і соціологія науки і техніки. Ежегодник. 1984-1985. М., 1986. Т. 2. — С.112—138
6. Гуревич П.С. Бессознательное как фактор культурної динаміки // Личность. Культура Общество. М., 2000. Т. II. Вып 1 (2). — С. 41-42.
7. Гулыга А.В. Искусство в век науки. М., 1978. С. 34 — 49.
8. Брехт Б. Рабочий дневник (1936-1955) // Новый мир. 1976. №5. — С. 216, 219.
9. ДіБіСі П'єр. Світло згасло в Україні Див: Роман / пер. з англ. Галини Шиян. — Львів: Ліга Прес, 2012. — 360 с.: іл..
10. Куэльо Пауло. Ведьма с Портобелло / Перев. с португ. — К.: «София», 2007. — 320 с.
11. Кури А. Продавец грез [Текст] / пер. с порт. И. Бабкина; худож. В. Мыслик. — Харьков: Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга»; Белгород: ООО «Книжный клуб "Клуб семейного досуга"», 2010. — 368 с.
12. Уолш Н. Д. Беседы с Богом: Необычный диалог. Книга 1 / Перев. с з англ. — М.: ООО Издательство «София», 2013. — 256 с.

АННОТАЦИЯ**АСПЕКТЫ ДИАЛОГА ФИЛОСОФИИ И ЛИТЕРАТУРЫ КАК КОНСТРУКТИВНОЙ ОСНОВЫ ПРОЦЕССА САМОСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЧЕЛОВЕКА**

В статье исследуются некоторые аспекты диалога философии и литературы как конструктивной основы процесса самосовершенствования человека. Важными для осмысления формата философского знания и его взаимосвязи с художественными методами в литературе, по нашему мнению, есть замечания Р.Рорти, который считает, что сильная сторона современной философии не логика, а выдержанность литературного жанра. В то же время, сильная сторона литературного произведения в любви к мудрости. В литературных произведениях XX - нач. XXI ст. все чаще присутствует философское начало. Авторы критикуют кризисное состояние современной культуры и призывают ориентироваться на «жизненный мир» индивида, на личностное сознание. В предмет философских размышлений включаются эмоциональные характеристики, условия переживания возможного как целостного интеллектуально-эмоционального акта. Современную цивилизацию называют "информационной", "постиндустриальной", а общество - "обществом потребления". Общество потребления нередко приводит к отчаянию, а основной путь индивидуального и общественного развития неизменно связан с самосовершенствованием человека. Это процесс, который помогает формировать определенные навыки и качества личности, способствующие субъективной успешности и освоению новых социальных ролей. Важным фактором для поощрения человека к самосовершенствованию являются современные литературные произведения, в которых переплетаются художественный вымысел, философия, психология, эзотерика. В статье проанализированы произведения Пауло Коэльо, Аугусто Кури, Нила Доналда Уолиша. Это философские трактаты о смысле жизни, о человеке в социуме, о вере, о любви к ближнему, об отношениях, о красоте, о смерти и адресованы тем, кто ищет свой путь в жизни, для тех, кто познал боль и разочарование, для тех, кому нужна мечта. Диалог философии и литературы, который длится на протяжении всей истории их существования, является конструктивной основой процесса самосовершенствования человека и наиболее эффективным средством, которое может сделать этот мир лучше и добрее.

Ключевые слова: философия, литература, человек, личность, мировоззрение, самосовершенствование, философское начало, литературный жанр, Пауло Коэльо, Аугусто Кури, Нил Доналд Уолиш, истина, добро, вера, смысл жизни, любовь, счастье.

SUMMARY

The article deals with aspects of the dialogue of philosophy and LITERATURE: as a constructive basis of human self-improvement process. In our opinion, the comments of R.Rorty, who believes that the strength of modern philosophy is not logic, but consistency of literary genre, are important for understanding the format of philosophical knowledge and its correlation with artistic methods in LITERATURE: . At the same time, the strength of a literary work is in love of wisdom. Philosophy is increasingly present in the literary works of the twentieth century and the beginning of the twenty-first century. The authors criticize the crisis state of contemporary culture and they encourage focusing on the "life-world" of the individual, to the initial personal consciousness. Emotional characteristics, the conditions of possible experience as a holistic intellectual and emotional act are included in the object of philosophical musings, meditations. Modern civilization is called "information", "post-industrial", and the society is called "consumer society." Consumer society poisons and leads to despair, but the main way of individual and social development inevitably associated with the self-improvement of a person. It is a process that helps to form certain skills and personal qualities that contribute to the subjective success and to the development of new social roles. Modern literary works, which weaves fiction, philosophy, psychology, esotery, are important factors in encouragement of a person to self-improvement. The works of Paulo Coelho, Augusto Cury, Neale Donald Walsch, have been analysed in the article. These are philosophical treatises about the meaning of life, about a person in the society, about faith, about love for one's neighbours, about relationships, about beauty, about death and they are addressed to those who look for their way in life, for those who have experienced pain and disappointment, for those who need a dream. The dialogue of philosophy and LITERATURE:, which lasts throughout the history of their existence, is a constructive basis of the process of self-perfection of a person and the most effective means that can make the world better and kinder.

Keywords: *philosophy, LITERATURE:, people, philosophy, personality, self-improvement, a philosophical principle, a literary genre, Paulo Coelho, Augusto Cury, Neale Donald Walsch, truth, good, faith, meaning of life, love, happiness.*

УДК 159.942:371.06

ЕМПАТИЯ У ВЗАЕМОСВЯЩЕНАХ ВЧИТЕЛЬ - УЧЕНЬ

ЩЕРБАН Т.Д., ДМИТРИЄВ М.А.

Мукачівський державний університет

У статті здійснено теоретичний аналіз поняття емпатії, вплив емпатії на взаємовідносини у стосунках вчитель учень, наведений опис проблеми розвитку емпатії особистості. Акцентовується увага на вивченні особливостей прояву емпатії у педагогічному процесі. З'ясована роль емпатії у педагогічній взаємодії педагога та учня, проведена порівняльна діагностика рівня емпатії та її видів між групою старших вчителів та студентами-магістрами.

Ключові слова: *емпатія, взаємовідносини у педагогічному процесі, особливості прояву, рівні емпатії, емпатична взаємодія.*

Навчання - це процес, який потребує неабиякої самоорганізації, терпіння і мотивації від всіх його учасників. Педагогічна діяльність відноситься до соціономічних видів, де спілкування, яке супроводжує, є її суттєвою стороною. Визначальними у побудові навчального спілкування є система стосунків між вчителем та учнем. Отже, навчальні взаємовідносини повинні ґрунтуватися на спілкуванні і мати такі позитивні складові, як довіра, повага, стриманість, ввічливість, емпатія. Саме особистість вчителя, його емпатійні властивості є вирішальними у побудові міжособистісних стосунків. Завдяки емпатії педагог може не тільки розуміти потреби, інтереси, здібності учнів, але і відповідно до цього будувати спілкування у навчанні. Відсутність емпатії призводить до різноманітних особистісних проблем, в тому числі і до погіршення успішності учнів. Емпатійні стосунки регулюються цілями та завданнями, які осмислюються і сприймаються як вчителем так і учнем.